

SAŽETAK

ŽIVJETI U ALTINUMU
URBANA TOPOGRAFIJA VODOZEMLJA

Guido ROSADA

Sve do prije nekoliko godina, znanje o urbanoj stvarnosti Altina bilo je općenito ograničeno na mali broj potvrđenih arheoloških svjedočanstava i na sugestije pisanih izvora, naročito one Vitruvija i Strabona, koji su nas obaviještivali o točnoj ulozi hidrografije i morfologije područja na kojem je nastalo antičko rimsko i venetsko središte. Prvi spomenuti autor, osim što je naveo *Gallicae paludes* koje su okruživale grad, kao što je slučaj s Ravenom i Akvilejom, uzdiže njihovu korisnost za zdravlje (*incredibilis salubritas*), zahvaljujući tome što voda nikada nije ustajala. Strabon također spominje močvare (*tà éle*) i lagunu (*e limnothálatta*), dodajući da postoje i otoci i grad koji se nalaze uz obalu. Još jednom se Altino uspoređuje s Ravenom koja se nalazi usred močvara (*en dè toís élesi*) te je podignuta u cijelosti na kolju, presijecaju je kanali (*xylopaghès óle kai diárrytos*) a njome se može ići zahvaljujući mostovima i barkama (*ghephýrais kai porthmeíois odeuoméne*). O bogatstvu koje je proizlazilo iz uzgajališta na kopnu i moru pričaju pak drugi izvori te je vjerojatno kako su posljedice tog bogatstva bile i vile koje su se protezale duž obale, a za koje Marcijal kaže da su bile takmac onima iz Zaljeva.

Što se pak tiče arheoloških podataka, bilo je poznata cesta koja je vodila preko cijelog grada (*via Annia*) ili koja je odande kretala (cesta *Claudia Augusta* desno od rijeka Sile i Piave te put kojim je stoka mijenjala pašnjake – *Lagozzo* – koji vodi u *Quartier del Piave* i predalpsko područje *Belluna*), gatovi koji su postojali duž vodenih puteva, monumentalna gradska vrata s otkrivenim trijemom i bočnim tornjevima s četverokutnim postoljima, koja su neko vrijeme bila i vrata-kanala, nadgrobni spomenici i mnoga nagađanja koja su međutim nastala na temelju indicija (možda stoga što su zasnovana na natpisima, kao što je onaj poznati natpis iz Tiberijevog doba koji glasi: ... *templa, porticus, hortos municipio dedit*), a koja su dovodila do pretpostavke da je urbana fizionomija puno bogatija nego što je to bilo poznato. Tek je nedavno snimanje *Google Eartha* iznašlo siguran obris amfiteatra u sjevernoistočnom sektoru nastanjenog područja, što bi potvrđivalo sliku grada koji je imao ne samo urbanistički značaj, već je bio obilježen i nemalom gospodarskom važnošću.

Danas, zahvaljujući nekim avionskim letovima i fotografskim snimanjima s *remote sensingom*, koji su obavljani u ljeto 2007. kao dio projekta "Progetto *Via Annia*", naše su spoznaje, uz dužni oprez prema onome što još nije arheološki istraženo, uvelike obogaćene s obzirom da se na zračnim snimkama jasno vidi urbana morfologija koja u potpunosti odgovara parametrima rimskoga grada, kao i obilježja za koja se čini da ne odudaraju mnogo od opisa iz pisanih izvora. To nas vodi k razmišljanju, kao što je to preporučivao moj učitelj *Luciano Bosio*, da pisani izvori, ukoliko se ne pokaže suprotno, često imaju pravo.